

ÅLESUND KOMMUNE

SPRÅKBRUKSPLAN

Høringsutkast

Innhald

1.0 Innleiing	2
2.0 Språkpolitiske mål	5
3.0 Strategi for å nå måla	6
4.0 Kommunen sine kommunikasjonskanalar	7
5.0 Oversikt over språkval i Ålesund kommune	8
6.0 Universell utforming av kommunen sine nettsider	10
7.0 Særskilte forhold	11

Utkastet er utarbeida av arbeidsutvalet for språkbruksplan i Ålesund kommune. Planen skal til høyring og skal vedtakast politisk hausten 2020.

Versjon per 13. august 2020.

1.0 Innleiing

1. januar 2020 vart kommunane Haram, Sandøy, Skodje Ørskog og Ålesund slått saman til ein ny storkommune. Ålesund kommune sin språkbruksplan er forankra i vedtaket frå Ålesund kommunestyre og i nasjonale lover og proposisjonar.

«Det overordna målet for språkpolitikken byggjer på den erkjenninga at norsk er kløyvd i to skriftspråk. Desse er formelt likestilte, men har i røynda svært ulike rammevilkår.. Det er behov for eit meir heilhjarta og systematisk arbeid for å styrkja nynorsk språk og den nynorske skriftkulturen på brei basis.»

«Det overordna målet for språkpolitikken må difor vera å sikra det norske språkets posisjon som eit fullverdig, samfunnsberande språk i Noreg. Dette perspektivet er det grunnleggjande gjennomgangstemaet i denne meldinga.»

St.meld. nr. 35 (2007-2008) Mål og mening— Ein heilskapleg norsk språkpolitikk

Nynorsk skriftkultur står svært sterkt i vårt distrikt, og Sunnmøre har vore ein viktig premissleverandør til det nynorske skriftarbeidet. Nynorsken sin far, Ivar Aasen kom frå Ørsta, men arbeidde mange år i Ålesund.

Ivar Aasen tok utgangspunkt i at folk flest skulle kunne skrive nærmast mogleg førstespråket sitt, slik at ein slapp å gå omvegen om dansk. Aasen arbeidde vidare i denne tradisjonen. Han studerte talespråket til folk i Noreg, og kom fram til det skriftspråket vi i dag kallar nynorsk.¹

Ålesund kommune skal bidra til å styrke bruken av det nynorske skriftspråket i det offentlege. Arbeidet skal vere forankra i dei nasjonale retningslinene for språkarbeid nedfelt i den nye språklova som er under behandling i Stortinget.

«Regjeringa vil føre ein offensiv språkpolitikk for å utvikle og tryggje språk som kulturberar, samfunnsinfrastruktur og uttrykk for identitet.»

« I lovdelen er føremålet å lovfeste statusen til norsk språk og å definere statusen til samiske språk, norsk teiknspråk og nasjonale minoritetsspråk (kvensk, romani, romanes), dvs. dei språka som staten etter internasjonale avtalar har eit ansvar for. Føremålet er også å slå fast det ansvaret det offentlege har for dei nemnde språka.»

(Prop. 108 L 2019–2020 Lov om språk (Språklova)

I desember 2019 vart følgande vedtak fatta av det nye kommunestyret for Ålesund:

“

- *Ålesund kommune krev med heimel i mållova § 5, første ledd, nynorsk i skriv frå statsorgan til kommunen.*
- *Kommunen skal bruke nynorsk i utforminga av internett-og intranettsidene, informasjonsmateriale og kunngjeringsar, lokale forskrifter, reglement og retningsliner.*

---

¹ (Kjelde: Ivar Aasen-tunet)

- *Kommunen sine organ skal svare på skriv frå private rettssubjekt i den målforma som er nytta i skrivet, slik det går fram av mållova § 6. Dersom kommunen ikkje kjenner språkønsket til vedkomande, kan den tilsette velje sjølv.*
- *Tilsette kan nytte bokmål i sitt daglege arbeid, til dømes i referat, notat og rapportar, samt i skriv til innbyggjarane og andre der det ikkje er krav til ei bestemt målform.*
- *Grunnskular held fram med den målforma dei har på det tidspunktet nye Ålesund kommune trer i kraft, og fram til kommunestyret vedtek noko anna etter reglane i opplæringslova.*

Det skal utarbeidast ein språkbruksplan for Ålesund kommune. Denne skal klargjere og setje rammer for gjennomføringa av punkta over. Planen skal regulere bruken av både nynorsk og bokmål i kommunen. Komite for kultur og medborgarskap får i oppgåve å legge fram språkbruksplanen i løpet av første halvår 2020. Komiteen skal i arbeidet legge til rette for valfridom for både innbyggjarar og tilsette når det gjeld skriftspråk. Det skal vere ein høyringsprosess der lag og organisasjonar, innbyggjarar og tilsette kan kome med innspel til språkbruksplanen. Fram til ein språkbruksplan er vedteken får rådmannen fullmakt til å finne gode overgangsordningar”.

I 2019 vart prosjektet «nye Ålesund kommune» tildelt prisen for «Årets nynorskkommune» i Noreg av Språkrådet.

2.0 Språkpolitiske mål

Hovudmål:

1. Skape eit levande og godt nynorsk som er forankra i lokale dialekter og talemål.

Skriftspråket som vert nytta i kommunen skal vere så godt og variert som mogleg, og ligge nær opp til det allmenne talemålet. Dialekten er ein sær s viktig del av den lokale kulturarven. Å ha eit godt feste i ein dialekt gjev identitet og sjølvkjensle. Ålesund kommune skal bidra til å verne om dialekta vår gjennom levande bruk og utvikling.

2. Legge til rette for at språket skal vere samlande og bidra til kulturbygging i kommunen.

- Ålesund kommune skal arbeide aktiv med språkarbeid. Målet er at språket skal samle oss, ikkje splitte oss. Ein skal arbeide for auka forståing for nynorsk, men samstundes ta omsyn til kvar enkelt tilsett sine språklege utfordringar.
- Kommunen skal svare på brev frå innbyggjarane på same målform som brevet er motteke.
- I omtale av byggefelt, vegar og andre stadnamn skal lokale namn bygge på lokal namnetradisjon. Skrivemåten skal følgje stadnamnlova frå 1990.

3. Innbyggjarane skal oppleve kommunikasjonen med kommunen som klar og tydeleg.

Ålesund kommune sin språkbruksplan er forankra i «Klart språk». Klarspråk er ein offentleg standard for språkbruk. Den er med på å fornye, forenkla og forbetre offentleg informasjon gjennom nettstaden klarsprak.no.

Definisjonen på klarspråk er:

«kommunikasjon med så tydeleg ordlyd, struktur og visuell utforming at lesarane i målgruppa finn informasjonen dei treng, forstår den og kan bruke den.»

Klart språk er forankra i fem hovudpunkt:

- a. Klarspråk fremmar demokratiet og rettstryggleiken
- b. Klarspråk skaper tillit
- c. Med klarspråk sparer styresmaktene tid og pengar
- d. Klarspråk fremmar kommunikasjonen
- e. Det offentlege skal vere eit føredøme

All kommunikasjon frå Ålesund kommune skal utformast slik at det er lett for mottakar å forstå innhaldet i kommunikasjonen.

- Undersøkingar viser at ein av tre innbyggjarar har problem med å forstå innhaldet i offentleg informasjon. Dette utgjer eit demokratisk problem, og fører til auka kostnader for kommunen. Kommunen skal kommunisere på ein klar, tydeleg og lettfatteleg måte til grupper som har vanskar med å lese, er blinde, har norsk som andrespråk eller har andre utfordringar som fører til nedsett leseevne. Kommunen skal, om mogleg, nytte teiknspråk og film for å presentere informasjon om ulike tenestetilbod til desse gruppene.

- Språkbruksplanen skal bidra til å betre den skriftlege dialogen med kommunen sine innbyggjarar.
- Skriftspråket til dei tilsette i Ålesund kommune skal vere enkelt, klart og brukarvennleg. Det skal vere korrekt etter gjeldande rettskriving og bør elles legge seg nær opptil talemålet i kommunen.
- Kommunen skal gjennomføre konkrete tiltak for å fremje god språkbruk og tydeleg nærvær av begge dei norske skriftspråka i det lokale næringslivet.
- Universell utforming skal vektleggast i all kommunikasjon frå kommunen.

4. Det skal leggast vekt på kvar enkelt medarbeidar sin eigenart og språkkunnskap.

- Tilsette skal óg ha valfridom i språkvalet i sitt daglege arbeid og utarbeiding av dokumenter, så lenge dette ikkje bryt med språkvedtaket i kommunestyret.
- Saksbehandlarar skal oppmodast til å bruke nynorsk, men kan nytte begge skriftspråk.
- Skriftlege forslag til vedtak som blir fremma i politiske møte, skal først inn i protokollen på den målforma forslaget er skrive på. Tekst i retningslinjer og forskrifter må samordnast slik at desse dokumenta står fram som heilskaplege og i same målform.

5. Fremje auka bruk av nynorsk både internt og i samfunnet.

- Kommunen skal legge til rette for at medarbeidarane får opplæring slik at måla i språkbruksplanen kan oppfyllest.
- Ålesund kommune skal ha ein språkprofil som beskriv tiltak for å nå måla i språkbruksplanen, og skrivereglar for tilsette i kommunen. Språkprofilen er dynamisk, og tiltaka for å nå måla, skal oppdaterast annan kvart år.
- Kommunen skal som hovudregel bruke digitale verktøy som støttar bruk av nynorsk.
- Kommunen skal vere medlem i Landssamanslutninga av nynorskkommunar (LNK), ei samanslutning av kommunar, fylkeskommunar. LNK har som formål å fremme nynorsk språk og kultur i offentleg verksemd. Ved utlysing av ledige stillingar skal det stå at kommunen nyttar nynorsk i sin eksterne kommunikasjon. Dette skal også understrekast undervegs i tilsettingsprosessen. God skriftleg kompetanse i nynorsk er eit viktig tilsettingskriterium og skal stå i alle kommunale jobbutlysingar.
- Kommunale føretak og aksjeselskap skal oppmodast til bruk av nynorsk.

3.0 Strategi for å nå måla

Språkbruksplanen skal vere ambisiøs, og spegle måla som Ålesund kommune har i språkarbeidet. Kommunen tek sikte på å gje alle saksbehandlarar og dei med publiseringsansvar for kommunen sine nettsider tilbod om kurs og rettleiing i nynorsk språkbruk. For saksbehandlarar bør slike kurs vere obligatoriske.

Ålesund kommune skal ha ein kompetanseplan for språk for dei tilsette. Kommune skal etablere ein ressursbase på interne nettsider, der tilsette kan søke språkhjelp.

Kommunen skal kartlegge ressurspersonar som kan støtte kollegane sine i språkarbeid, slik at ein legg til rette for kollegahjelp.

Kommunen skal til kvar tid ha oppdatert korrekturverktøy tilgjengeleg for alle tilsette som driv saksbehandling, eller har ansvar for publisering på kommunen sine nettsider.

Ålesund kommune bør ha ein eigen plan for språkopplæring for skolar og barnehagar.

4.0 Kommunen sine kommunikasjonskanalar

Ålesund kommune skal bruke kanalar som er tilpassa den ønska målgruppa. Verksemdene og tilsette skal bruke dei kanalane og plattformene som er best eigna til å kommunisere med dei ulike målgruppene som kommunen har.

Nettstaden alesund.kommune.no skal vere hovudkanalen for informasjon om kommunen sitt tenestetilbod, ansvarsområde og politiske saker. Her skal innbyggjarane og andre interessentar finne det dei treng samla på ein stad døgnet rundt. Gode nettsider sikrar innbyggjarane høve til sjølvbetening og døgnopen forvaltning.

Ålesund kommune skal følge lovar og reglar om offentleg kommunikasjon. Blant anna følger vi Statens kommunikasjonspolitikk som inneheld sentrale mål og prinsipp for staten sin kommunikasjon med innbyggjarar, næringsliv, organisasjonar og anna offentlege verksemder.

Dei overordna måla for den statlege kommunikasjonspolitikken er at innbyggjarane skal:

- få korrekt og klar informasjon om sine rettigheter, plikter og moglegheiter
- ha tilgang til informasjon om statens verksemder
- inviterast til å delta i utforming av politikk, ordningar og tenester

Desse måla skal òg leggast til grunn i kommunen sitt språkarbeid og er forankra i Ålesund kommune sin kommunikasjonsstrategi.

Prinsipp for god kommunikasjon:

Openheit

I kommunikasjon med innbyggjaren skal kommunen vere open, tydeleg og tilgjengeleg.

Medverknad

Kommunen skal ta innbyggjarar som saka vedkjem med på råd og involvere dei i utforming av politikk

og tenester.

Nå alle

Kommunen skal sørge for at relevant informasjon når fram til alle han vedkjem.

Aktiv

Kommunen skal aktivt og i tide informere innbyggerane om deira rettar, plikter og moglegheiter.

Heilskap

Kommunen sin kommunikasjon skal opplevast einskapleg og samordna. Eit viktig prinsipp for gjennomføring er at kommunikasjonsansvaret må følge linje- og saksansvaret.

Interne kanalar

Ålesund kommune skal i overordna kommunikasjon nytte nynorsk i all sin interne kommunikasjon. Ålesund kommune sin hovudkanal for intern kommunikasjon er intranettløyisinga.

Det er fleire verksemdar som leverer innhald til sidene, og innhaldet på intranett kan ha tekst på både nynorsk og bokmål. Men det skal leggast til rette for auka bruk av nynorsk også internt i kommunen.

5.0 Oversikt over språkval i Ålesund kommune

Det overordna målet for Ålesund kommune, er at mest mogleg av kommunikasjon og saksbehandling skal vere på nynorsk. Kommunen skal legge til rette for at tilsette i verksemdene kan bruke nynorsk, óg der det ikkje er krav til å bruke nynorsk.

Kommunikasjon og språkbruk er eit leiaransvar, og leiarane skal sjå til at alle tilsette følger opp språkbruksplanen. Kommunedirektøren skal i årsmeldinga orientere kommunestyret om korleis språkbruksplanen vert følgd opp.

Ålesund kommune vil at tilsette i kommunen skal få nytte hovudskriftmålet sitt, når dette er mogleg. Kommunen har laga ei rettleiing for språkbruk i ulike kanalar og ved utarbeiding av materiell. Oversikta viser i kva situasjonar ein har valfridom, og når ein skal nytte kommunen sitt offisielle skriftspråk.

Alle nye eksterne skjema/søknader frå kommunen skal leggast ut på både nynorsk og bokmål. Når gamle skjema/søknader vert oppdaterte, skal nye produserast på både nynorsk og bokmål, og vere tilgjengelege på nett.

I dei kommunale verksemdene er hovudregelen at ein skal bruke nynorsk i ekstern kommunikasjon. I visse høve kan ein nytte bokmål.

I intern kommunikasjon i verksemdene er det valfritt kva målform ein nyttar. Det skal arbeidast for auka bruk av nynorsk.

Kanal/materiell	Målform	Merknad
Hovudsida nett www.alesund.kommune.no	Nynorsk	
Eksterne skjema nettside	Nynorsk/Bokmål	Søknader med meir.
Kommunikasjon med stat, fylke	Nynorsk	
Ekstern informasjon frå kommunen	Nynorsk	Fellesskriv, innbyggjarpost
Giro/faktura	Nynorsk	
Pressemeldingar frå kommunen	Nynorsk	
Kommunen si offisielle FB-side	Nynorsk	
Offisiell Instagramside	Nynorsk	
Informasjonsmateriale, skilt, plakatar, brosjyrar m.m.	Nynorsk	(Frå kommunedirektør og stabar)
Stillingsannonser	Nynorsk	Stillingsannonser
Protokollar politiske møte	Nynorsk	Tilleggsforslag kan leverast på begge målformer.
Saksframlegg til kommunestyret/ utvala	Nynorsk	Nynorsk som hovudregel.
Dokument/rapportar/ faktagrunnlag som er utarbeidde av saksbehandlarar til politisk vedtak.	Valfritt	
Svar på innbyggjarbrev	Nynorsk/Bokmål	Same målform som innbyggjarane har brukt.
Forskrifter til lovdata	Nynorsk	
Juridiske dokument og vurderingar	Valfritt	
Intern kommunikasjon		
Offisiell intern kommunikasjon frå leiinga og stabane	Nynorsk	Offisiell intern kommunikasjon frå leiinga og stab.
Offisielt intranett og interne skjema	Nynorsk/Bokmål	Einingar som produserer innhald, kan bruke bokmål.
Felles reglar, retningsliner for alle, personalhandboka	Nynorsk	
Interne dokument i forvaltninga	Valfritt	
Verksemdene		
Ekstern informasjon, einingar	Nynorsk/Bokmål	Hovudregel nynorsk.
Intern informasjon, einingar	Valfritt	Hovudregel nynorsk.
Informasjonsmateriale, Skilt plakatar, brosjyrar mm. frå verksemdar	Nynorsk/Bokmål	Hovudregel nynorsk.
FB-sider til verksemdene	Valfritt	
Anna		
Kommunale føretak/ AS	Nynorsk/Bokmål	Hovudregel nynorsk.

6.0 Universell utforming av kommunen sine nettsider

Ålesund kommune skal oppfylle dei nasjonale direktiva i [forskrift om universell utforming av informasjons- og kommunikasjonsteknologiske \(IKT\)-løysingar](#) i alle sine digitale plattformer.

Nettstaden www.alesund.kommune.no er vår hovudløysing for digital kommunikasjon og skal tilby informasjon og sjølvbetjening 24/7.

Universell utforming på IKT-løysingane våre, er avgjerande for å sikre likeverdig samfunnsdeltaking. Ansvar for universell utforming gjeld både det redaksjonelle arbeidet og den tekniske IKT-løysninga.

I forskrifta er omgrepet hovudløysing definert slik:

“IKT-løysningar som er en integrert del av den måten virksomheten informerer og tilbyr sine tjenester til allmennheten på og som er knyttet til virksomhetens alminnelige funksjon.”

The Center for Universal Design lanserte i 1997 sju prinsipp for universell utforming. Prinsippa var først retta inn mot universell utforming av bygningar og uteområde, men i dag gjeld dei generelt.

Dei sju prinsippa som ligg til grunn for universell utforming: ²

1. **Like moglegheiter for bruk:** Utforminga skal vere brukbar og tilgjengeleg for personar med ulike evner.
2. **Fleksibel i bruk:** Utforminga skal tene eit vidt spekter av individuelle preferansar og evner.
3. **Enkel og intuitiv i bruk:** Utforminga skal vere lett å forstå utan omsyn til erfaringa, kunnskapen, språkevnene eller konsentrasjonsnivået til brukaren.
4. **Forståeleg informasjon:** Utforminga skal kommunisere naudsynt informasjon til brukaren på ein effektiv måte, uavhengig av forhold knytt til omgjevnadane eller til brukaren sine sensoriske evner.
5. **Toleranse for feil:** Utforminga skal minimalisere farer og skader som kan gi ugunstige konsekvensar, eller minimaliserer utilsikta handlingar.
6. **Låg fysisk utfordring:** Utforminga skal kunne brukast effektivt og hendig med eit minimum av byrde.
7. **Storleik og plass for tilgang og bruk:** Føremålstenleg storleik og plass skal gjere det mogleg med tilgang, rekkevidde, betening og bruk, uavhengig av brukaren sin kroppsstørleik, kroppstilling eller mobilitet.

Idéen med universell utforming er å lage hovudløysinga så brukarvenleg at det i liten grad skal vere behov for spesialløysingar ved sidan av. På den måten oppnår vi:

---

² Innhald henta frå Digitaliseringsdirektoratet, tilsynet for universell utforming av ikt. <https://uu.difi.no/krav-og-regelverk/kva-seier-forskrifta#allmenta>

- færre løysingar å utvikle og halde ved like
- få eller ingen spesialløysingar for personar med nedsett funksjonsevne
- løysingar som er enklare og betre for alle
- fleire måtar å bruke løysinga på
- moglegheit for at fleire kan bruke løysinga

7.0 Særskilte vilkår

Ålesund kommune skal gi god, lesevennleg og informativ informasjon til alle grupper i samfunnet, uavhengig av språkbakgrunn eller funksjonshemmingar.

Kommunen skal i sin kommunikasjon ta særleg omsyn til grupper som kan ha problem med å forstå språket. Både innvandrarak, menneske med dysleksi eller andre utfordringar som gjer lesing vanskeleg, skal ha tilbod eller rettleiing frå kommunen, dersom dei ber om det.

Tilsette med norsk som andrespråk bør ha tilgang til ein språkkontakt der dei kan søke råd, og få hjelp til bruk av nynorsk eller bokmål.

Ålesund kommune skal i størst mogleg grad nytte norske ord og uttrykk, og ikkje utanlandske. Som til dømes nyskaping, og ikkje innovasjon.

Kommunen skal ha ei eiga ordliste for omsetting til engelske stillingstitlar, ord og uttrykk som det offentlege nyttar.